

UCHWAŁA NR
RADY MIASTA KALISZA

z dnia 19 grudnia 2024 r.

w sprawie ustanowienia roku 2025 w Kaliszu Rokiem Kalisza - Miasta Królewskiego

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 i 18, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r., poz. 1465 ze zm.) oraz art. 1 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2024 r., poz. 87) uchwala się, co następuje:

§ 1. W ramach obchodów uchwalonego przez Sejm Roku Milenium Koronacji Dwóch Pierwszych Królów w Gnieźnie, Rada Miasta Kalisza postanawia ustanowić rok 2025 Rokiem Kalisza - Miasta Królewskiego.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Kalisza.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uzasadnienie

Na przestrzeni wieków, miasto Kalisz było siedzibą władz administracyjnych kasztelanii, księstwa i województwa. Zdaniem historyków i archeologów, Kalisz–Zawodzie, jako główny gród z siedzibą władzy oraz otaczającymi go mniejszymi grodami, był jednym z ważniejszych ośrodków pierwszych Piastów. Świadczą o tym odkryte artefakty, nawiązujące do wysokiej kultury elitarnej i militarnej. W okresie panowania Bolesława Chrobrego, którego 1000–letni jubileusz koronacji w 1025 roku świętować będziemy w Polsce w 2025 roku, Kalisz był ważnym ośrodkiem rodzącej się państwowości wczesnopiastowskiej.

Nieprzerwany rozwój kaliskiego centrum osadniczego sięgał czasów poprzedzających powstanie formalnego bytu społeczno-politycznego. Świadczą o tym liczne znaleziska na terenie rezerwatu archeologicznego na Zawodziu oraz w jego otoczeniu. Jedną z najcenniejszych pamiątek czasów wczesnego chrześcijaństwa na terenie dawnego Kalisza, jest znaleziony krzyż drewniany okuty ornamentową, pozłacaną blachą miedzianą, który był prawdopodobnie elementem budowli drewnianej – kościoła. Wśród bogatego zbioru monetarnego znajduje się denar Bolesława Chrobrego, uważany za pierwszą polską monetę. Przypuszcza się, że za czasów tego władcy, utworzono kasztelaninę kaliską. O wysokiej randze ówczesnego Kalisza świadczą ślady po mennicy z czasów Bolesława Krzywoustego, znalezione w grodzisku.

Do kaliskiego grodu na Zawodziu, położonego na skrzyżowaniu szlaków handlowych, przybywali kupcy z różnych rejonów kontynentu, co wpływało na jego wszechstronny rozwój.

W okresie walk dzielnicowych, Kalisz przechodził z rąk do rąk. W 1146 r. Bolesław Krzywousty przekazał gród we władanie swojemu synowi Mieszkowi III Staremu, za panowania którego, gród przechodził okres szczególnego rozkwitu. W wybudowanej kolegiacie pw. św. Pawła miała prawdopodobnie powstać rodowa nekropolia. Został tu pochowany książę Mieszko III Stary i jego syn Mieszko Mieszkowic. Wczesnośredniowieczny gród na Zawodziu (IX/X-XIII w.) należał do największych piastowskich ośrodków grodowo-miejskich.

W 1233 roku gród na Zawodziu został zdobyty i zniszczony przez Henryka Brodatego. Książę przeniósł centrum osadnicze Kalisza około półtora kilometra na północ od dawnego grodu na Zawodziu. Książę Bolesław Pobożny około 1257 roku ulokował miasto na prawie średzkim. W 1264 roku Bolesław Pobożny wydał „Statut kaliski”, normujący prawne położenie ludności żydowskiej w Wielkopolsce. W 1334 r. potwierdził go Kazimierz Wielki i jednocześnie rozszerzył zasięg jego obowiązywania na obszar całego ówczesnego Królestwa Polskiego.

Po śmierci Przemysła II, Kalisz znalazł się pod panowaniem Władysława Łokietka, który wyznaczył miasto na stolicę ziemi kaliskiej i gnieźnieńskiej, zwanej od XV wieku województwem kaliskim.

Kazimierz Wielki otaczał Kalisz szczególną opieką, nadając mu liczne przywileje. Przebywał tu prawdopodobnie dziewięciokrotnie. Za jego panowania zostały wybudowane mury miejskie oraz rozbudowano przylegający do nich zamek. Fortyfikacja była siedzibą wojewody oraz wielu urzędników, czuwających nad właściwym funkcjonowaniem województwa kaliskiego. Miasto było ważnym ośrodkiem życia religijnego.

Za czasów Jagiellonów Kalisz wciąż intensywnie się rozwijał. Władysław Jagiełło nadał mu szereg przywilejów i ulg gospodarczych, które późniejsi władcy potwierdzali i niejednokrotnie rozszerzali. Piętnastowieczny Kalisz był ważnym ośrodkiem politycznym. Wiele razy gościł w swych murach władców, spośród których najczęściej przebywał tu Władysław Jagiełło.

Król Zygmunt I Stary potwierdził wszystkie przywileje nadane Kaliszowi przez swoich poprzedników. Podobnie uczynił Zygmunt III Waza i jego następcy - Władysław IV, Jan Kazimierz oraz August II Mocny.

Wielki pożar miasta w 1792 r., kiedy to spłonął ratusz, budynki mieszkalne i zamek kazimierzowski oraz II rozbiór Polski z 1793 r. zakończyły czasy Kalisza jako Miasta Królewskiego.

„Przez pryzmat dziejów Kalisza dobrze widoczne są losy całego naszego kraju, nawet naszego kontynentu”, pisał prof. dr hab. Henryk Samsonowicz, przewodniczący Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Kalisz na przestrzeni wieków”, zorganizowanej pod patronatem Prezydenta Miasta Kalisza w 2010 roku, w związku z obchodami 18,5 wieku miasta.

Problematyka poruszona podczas spotkania przedstawicieli najbardziej liczących się krajowych środowisk historyków i archeologów, stanowi zarówno podsumowanie wcześniejszych odkryć i ustaleń naukowych, jak i punkt wyjścia do dalszych wnikliwych badań i analiz, a także stawiania odważnych hipotez.

Nie ulega jednak wątpliwości, że Kalisz w okresie pierwszych koronowanych władców: Bolesława Chrobrego i Mieszka II Lamberta był jednym z filarów, na których opierała się władza ówczesnych królów, a także tworzył organizm rodzącego się państwa. Nie będzie zatem nadużyciem przywołanie tezy, że Kalisz odegrał ważną rolę państwowotwórczą. Zaakcentowanie tego faktu, w okresie przeżywania w naszym kraju jubileuszu Tysiąclecia Korony Polskiej, ma dla miasta znaczenie fundamentalne. Wynika to zarówno z potrzeby ukazania dziejowej roli Kalisza oraz uznania jego historycznego miejsca i rangi, jak również zainicjowania dalszych działań, pozwalających wydobywać z mroków historii nieznane dotąd fakty z naszej wspólnotowej przeszłości.

Ze względu na powyższe podjęcie uchwały jest uzasadnione i celowe.

*Prezydent
Miasta Kalisza
/.../
Krystian Kinastowski*